

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัตตานี เมืองสำคัญในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มีประชากรประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ชาวอาหรับ ชาวอินเดีย ชาวเปอร์เซีย ชาวเขมร ชาวมอญ ชาวชวา แต่กลุ่มคนที่เป็นชนกลุ่มใหญ่มี 2 กลุ่มคือ ชาวมุสลิม ซึ่งเป็นชนท้องถิ่น และเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดของปัตตานี กับชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่รองลงมาจากชาวมุสลิม การที่คนหลายกลุ่มมาอยู่รวมกันนั้น ย่อมจะมีการปะทะปรับตัว เรียนรู้และมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้แก่กัน ปัตตานีจึงเป็นดินแดนที่มีความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมุสลิมซึ่งอยู่ร่วมกันอย่าง “ค่อนข้างสันติ” เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมุสลิมในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ ความสัมพันธ์อันรุนแรงของชนสองกลุ่มนี้ในประเทศอินโดนีเซีย หรือแม้ในประเทศมาเลเซีย ดังนั้นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมุสลิมในปัตตานี จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้งสองกลุ่มนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนในหมู่บ้านกรือเซะ ซึ่งเป็นที่ตั้งของทั้งมัสยิดกรือเซะ และสุสานลิ้มกอเหนี่ยว อันเป็นสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและศรัทธาของทั้งชุมชนชาวมุสลิมและชาวจีน อย่างไรก็ตามเนื่องจากสุสานลิ้มกอเหนี่ยวเป็นสถานที่ที่ทั้งชาวมุสลิมและชาวจีน เข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์กันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับสุสานลิ้มกอเหนี่ยวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลไทย ต่อโบราณสถานและการท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี อันรวมถึงสุสานและมัสยิดกรือเซะ ระหว่าง พ.ศ. 2501-2533 อันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งสอง จึงน่าจะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวมุสลิมกับชุมชนชาวจีนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งรวมถึงชุมชนในเขตอำเภอเมืองด้วยได้

นอกจากนี้งานศึกษาเกี่ยวกับปัตตานี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป ยังไม่มีเรื่องใดที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้งสอง โดยพิจารณาจากสุสานลี้มกอเหนือตัวอย่างรอบด้านมาก่อน ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นการเปิดมุมมองที่น่าสนใจในอีกด้านหนึ่ง

งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับปัตตานีนั้น มีผู้ศึกษาเป็นจำนวนมาก เช่น ประพนธ์ เรืองณรงค์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นมาของปัตตานีวิถีชีวิต และแนวคิดของการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม¹ อนันต์ วัฒนานิกร ศึกษาเกี่ยวกับตัวเมืองโบราณในจังหวัดปัตตานี สถานที่และบุคคลสำคัญในปัตตานี รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเมืองปัตตานี² ทิวา ศุภจรรยา และกฤษฎพล วิชพันธุ์ ได้ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมและการตั้งถิ่นฐานที่ชุมชนเมืองโบราณยะรัง ซึ่งอยู่ในจังหวัดปัตตานี³ อารีฟิน บินจิ อ.ลออแมน และอัสหมัดสมบูรณ บัวหลวง ได้ศึกษาถึงการเมืองการปกครองของปัตตานี ตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงการปกครองของเต็งกู อับดุลกอเดร์ เจ้าเมืองปัตตานีคนสุดท้ายในราชวงศ์กัลันตัน⁴ อ.บางนรา ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเมืองปัตตานี การปกครองเมืองปัตตานี รัฐบาลไทยกับการปกครองเมืองปัตตานี และการต่อต้านของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลไทย⁵ จุรีรัตน์ บัวแก้ว ได้ศึกษาถึงเรื่อง วัง 7 หัวเมือง ในปัตตานี ซึ่งได้ให้ภาพของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเมืองปัตตานี จนกระทั่งปัตตานีถูกแบ่งแยกเป็น 7 หัวเมือง และเจ้าเมืองที่ปกครองหัวเมืองต่างๆ จึงได้สร้างวังขึ้นเป็นที่อยู่อาศัย มีการศึกษาถึงสถาปัตยกรรม และรูปแบบการก่อสร้างของวังต่างๆ รวมทั้งประโยชน์ในการใช้สอย⁶

¹ ประพนธ์ เรืองณรงค์, บุหงาปัตตานี: คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2540).

² อนันต์ วัฒนานิกร, แลหลังเมืองตานี (ปัตตานี: ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2528).

³ ทิวา ศุภจรรยา และกฤษฎพล วิชพันธุ์, "สภาพแวดล้อมและการตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณเมืองยะรัง จังหวัดปัตตานี," ใน ประวัติศาสตร์ปัตตานี อาณาจักร 2000 ปี ลังกาสู่กะ (เอกสารประกอบการเสวนาสัญจร: สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2540).

⁴ อารีฟิน บินจิ, อ.ลออแมน และอัสหมัดสมบูรณ บัวหลวง, ปัตตานี ดารุสลาม (ยะลา: สำนักพิมพ์มุสลิมนิเวศ, 2543).

⁵ อ.บางนรา, ปัตตานี: อดีต-ปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ชมรมแสงเทียน, 2519).

⁶ จุรีรัตน์ บัวแก้ว, วัง 7 หัวเมือง(ปัตตานี) (ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2540).

ครองชัย หัตถา ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของคาบสมุทรมลายู อาณาจักรโบราณและการกำเนิดเมืองปัตตานี รวมทั้งความสัมพันธ์กับปัตตานีที่มีต่อรัฐอื่นๆ และการที่ปัตตานีเป็นศูนย์กลางการค้าและเมืองท่านานาชาติที่สำคัญ โดยได้เน้นความสำคัญของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการมีบทบาททางการค้าของปัตตานี⁷ พรรณงาม เก้าธรรมสาร ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของหัวเมืองมลายูในอดีต ซึ่งถูกโยงความเกี่ยวพันเข้ากับศูนย์อำนาจของรัฐไทย โดยใช้การวิเคราะห์จากจดหมายเหตุของหลวงอุดมสมบัติ⁸ เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร ได้ศึกษาถึงเรื่องราวของหนะยีสูลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำของกลุ่มชาวมุสลิมในภาคใต้ ที่ทำการต่อต้านนโยบายของรัฐบาลในการปกครองดินแดนสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นการศึกษาในแง่ของประวัติศาสตร์การเมือง⁹ สุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาล ทำให้เกิดกลุ่มและขบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ความรุนแรงในการต่อต้านอำนาจรัฐ เพื่อปกป้องสถานภาพ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน¹⁰ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้ศึกษาถึงเหตุการณ์รุนแรงต่าง ๆ ในสี่จังหวัดภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2524 โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในสี่จังหวัดภาคใต้เป็นเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ ซึ่งชาวมลายูมุสลิมมีทัศนะทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างจากการมองของรัฐไทย ทำให้ความขัดแย้งแปรสภาพมาเป็นความรุนแรง โดยมีศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่ชี้แนะและเป็นเหตุผลรองรับในการก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น จึงทำให้ศาสนาอิสลาม มีภาพของความรุนแรงปรากฏอยู่ ศาสนาอิสลามและคัมภีร์อัลกุรอาน ถูกใช้เป็นเหตุผลในการรองรับพฤติกรรมรุนแรงของชาวมลายูมุสลิม ซึ่งในการศึกษานี้ได้เสนอว่าศาสนาอิสลามไม่จำเป็นต้องถูกใช้เป็นเหตุผลรองรับความรุนแรงเสมอไป แต่สามารถใช้ปฏิบัติการ

⁷ ครองชัย หัตถา, ปัตตานี: การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต (ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2541).

⁸ พรรณงาม เก้าธรรมสาร, "การเมืองไทยในหัวเมืองปักษ์ใต้ในอดีตกับจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ," รัฐสมัยแล แลใต้ 5 (พฤศจิกายน 2523-มกราคม 2524).

⁹ เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร, "การต่อต้านนโยบายรัฐบาลในสี่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยการนำของหนะยีสูลง อับดุลกาเดร์ พ.ศ. 2482-2497" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529).

¹⁰ สุรินทร์ พิศสุวรรณ, "เงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้," ใน สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2527).

แบบไร้ความรุนแรงได้¹¹ ปิยนาด บุนนาค ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475-2516) โดยที่นโยบายที่รัฐบาลใช้จะมีลักษณะเฉพาะที่กำหนดขึ้นใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษ ตามภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา แต่ยังคงมีปัญหาเพราะมีกลุ่มผู้ไม่หวังดีทำการปลุกปั่นให้เห็นว่าชาวมุสลิมเป็นคนละพวกกับคนไทย รัฐบาลจึงได้ดำเนินการเพื่อทำให้ชาวมุสลิมมีสำนึกของความเป็นพลเมืองของไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งคือ ข้าราชการที่นำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อชาวมุสลิม ทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐเกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการเคลื่อนไหวเกิดขึ้น รัฐบาลจะใช้นโยบายปราบปรามเพื่อให้เหตุการณ์เข้าสู่สภาวะปกติ¹²

ในส่วนของเรื่องเกี่ยวกับสุสานลี้มกอเหนี่ยวและมัสยิดกรือเซะ เอกสารต่าง ๆ มักกล่าวถึงความเป็มาของเจ้าแม่ลี้มกอเหนี่ยว รวมทั้งการเกิดสุสานลี้มกอเหนี่ยวและมัสยิดกรือเซะ เช่น สรสิริ งามเอก¹³ ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ¹⁴ และเคี่ยม สังสิทธิเสถียร¹⁵ ส่วนอัยหมัดสมบุรณ บัवलวง¹⁶ และอับดุลลฮู ลออแมน¹⁷ ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติของมัสยิดกรือเซะ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์และความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาอิสลาม

¹¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, "อิสลามกับความรุนแรง: การศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์รุนแรงในสี่จังหวัดภาคใต้ประเทศไทย พ.ศ. 2519-2524," ใน สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์ การพิมพ์, 2527).

¹² ปิยนาด บุนนาค, นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475-2516) (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534).

¹³ สรสิริ งามเอก, "เจ้าแม่ลี้มกอเหนี่ยว," พญาคูขุด 1(15 เมษายน 2531).

¹⁴ ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ, เรื่องเมืองไทย (กรุงเทพฯ: เทพพิทักษ์การพิมพ์, 2523).

¹⁵ เคี่ยม สังสิทธิเสถียร, "ตำนานเจ้าแม่ลี้มกอเหนี่ยว," ใน ลุ่มน้ำตานี้ (อนุสรณ์ในวโรกาสร่วมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 2525).

¹⁶ อัยหมัดสมบุรณ บัवलวง, "เผากรือเซะ," ทางนำ (กุมภาพันธ์ 2543): 9.

¹⁷ อับดุลลฮู ลออแมน, "มัสยิดกรือเซะ??? มัสยิดที่ทรูหราในอดีต," อัล-ญิฮาด (มีนาคม-มิถุนายน 2533).

ในเรื่องของกรือเซะ ได้มีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงของชาวมุสลิมที่มัสยิดกรือเซะ ในพ.ศ. 2532-2533 โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สถาปัตยกรรม ตำนานของมัสยิดกรือเซะ และมุมมองของทางราชการที่มีต่อเหตุการณ์ทางการเมืองที่มัสยิดกรือเซะ มาอธิบายถึงการชุมนุมประท้วงว่าเกิดจากความพยายามที่จะปะทะ ตอรองเชิงเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมที่ได้รับการกระตุ้นจากการใช้คำสาปของมัสยิดกรือเซะ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ประกอบกับสภาวะทางเศรษฐกิจของชาวมุสลิมซึ่งยากจน และอิทธิพลของกระแสฟื้นฟูอิสลาม จึงทำให้ชาวมุสลิมทำการประท้วงเรียกร้องเพื่อแสดงออกถึงการยืนยันเอกลักษณ์ของตน โดยใช้มัสยิดกรือเซะเป็นเวทีของการปะทะตอรองทางเอกลักษณ์ครั้งนี้¹⁸ และงานของชุตินธรา วัฒนกุล ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมุสลิมและชาวจีน โดยใช้ปริมปราณียายเมืองปัตตานี และเรื่องราวของเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมัสยิดกรือเซะ และศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว โดยศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของปริมปราณียายที่มีต่อการธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ รวมทั้งให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่สำคัญคือ นโยบายการปกครองของรัฐ และนโยบายการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาเอกลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองว่าเป็นการ “ทำลายดุลยภาพของการอยู่ร่วมกัน” ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง¹⁹

สำหรับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเน้นไปที่ความสำคัญของสุสานลิ้มกอเหนี่ยวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวจีนและพิธีกรรมที่มีต่อสุสานลิ้มกอเหนี่ยว ตลอดจนความเชื่อและทัศนคติของบุคคลในชุมชนที่มีต่อสุสานลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนและชาวมุสลิมในปัตตานี รวมทั้งชาวมุสลิมเชื้อสายจีนด้วย

¹⁸ Chaiwat Satha-anand, "Kru-ze : A Theatre for Renegotiating Muslim Identity," *Sojourn* 8 (February 1993) : 210.

¹⁹ ชุตินธรา วัฒนกุล, "กรือเซะ: ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ ปริมปราณียาย และพิธีกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537).

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.เข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชาวมาเลย์มุสลิมในปัตตานีโดยพิจารณาจากสุสานลี้มกอเหนี่ยว

2.สะท้อนการดำเนินนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อสถานที่ทางศาสนาและความเชื่อของชุมชนทั้งสอง คือ สุสานลี้มกอเหนี่ยวและมัสยิดกรือเซะโดยเน้นที่สุสานลี้มกอเหนี่ยว

3.ผลของการดำเนินนโยบายดังกล่าวโดยเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมในปัตตานี โดยเฉพาะในชุมชนกรือเซะและพื้นที่ในเขตเทศบาลเมือง

ขอบเขตของการศึกษา

1.ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมนี้ จะเน้นเฉพาะในเรื่องของสุสานลี้มกอเหนี่ยว ทำให้ถูกนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานีตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล จึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนและชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมในปัตตานี จนเกิดกรณีประท้วงของชาวมาเลย์มุสลิมใน พ.ศ. 2533

2.ขอบเขตพื้นที่ของชุมชนที่ทำการศึกษาคือชุมชนชาวจีน และชาวมาเลย์มุสลิมในเขตอำเภอเมือง คือ บริเวณศาลเจ้าเงาะกูเกียงและพื้นที่ใกล้เคียงในเขตเทศบาลเมือง ส่วนอีกพื้นที่คือบริเวณบ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลุโละ

3.ชุมชนชาวจีนที่ศึกษานี้มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ ชาวจีนที่ยังคงพยายามที่จะดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของตัวเองเอาไว้กลุ่มหนึ่ง กับชาวจีนที่หันมารับนับถือศาสนาอิสลามอีกกลุ่มหนึ่ง

แนวคิดสำคัญของการศึกษา

นโยบายของรัฐบาลต่อการจัดการโบราณสถาน และการท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุสานลี้มกอเหนี่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลในเชิงขัดแย้งต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมในปัตตานี

นิยามศัพท์

ชาวจีน หมายถึง กลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากประเทศจีน และผู้สืบเชื้อสายต่อมา ชาวจีนดังกล่าวได้สืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของตน ต่อเนื่องกันมา

ชาวมุสลิม หมายถึง กลุ่มคนที่นับถือและปฏิบัติตามความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอิสลาม

ชาวมุสลิม หมายถึง กลุ่มคนที่นับถือและปฏิบัติตามความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอิสลาม และมีบรรพบุรุษเป็นชนชาติมาเลย์(มลายู) อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย

ชาวมุสลิมเชื้อสายจีน หมายถึง กลุ่มคนที่มาจากการผสมผสานระหว่างชาวจีนกับชาวมุสลิมโดยการแต่งงาน นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูและมีวิถีชีวิต เช่นเดียวกับชาวมุสลิม

วิธีดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและค้นคว้า จากข้อมูลหลักฐานเอกสารต่างๆ ทั้งเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง เช่น ประวัติศาสตร์นิพนธ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร ฯลฯ มาวิเคราะห์ รวมทั้งการใช้ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) จากผู้ให้สัมภาษณ์ 62 คน เป็นเพศชาย 45 คน เพศหญิง 17 คน นับถือศาสนาอิสลาม 27 คน ศาสนาพุทธ 35 คน มีอายุระหว่าง 20-84 ปี การศึกษามีทั้งไม่ได้รับการศึกษา-ปริญญาเอก อาชีพประกอบด้วย นักศึกษา 1 คน พนักงานรัฐวิสาหกิจ 1 คน ทนายความ 1 คน เกษตรกร 1 คน แม่บ้าน 2 คน ครูอาจารย์ 5 คน รับจ้าง 11 คน ค้าขาย 15 คน และรับราชการ 25 คน มีผู้อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการศึกษาศึกษา 15 คน อยู่นอกเขตชุมชนที่ทำการศึกษาศึกษา 47 คน โดยใช้ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเพื่อเสริมข้อมูลเอกสาร และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาจะทำให้มองเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนชาวจีนกับชุมชนชาวมาเลย์มุสลิมในปัตตานีได้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านการพิจารณาสุสานลี้มกอเหนี่ยวและการดำเนินนโยบายของรัฐต่อการจัดการโบราณสถานและการท่องเที่ยวในปัตตานี นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่างชาติพันธุ์ในลักษณะเดียวกันนี้ต่อไป